

Specialistutbildning för röntgensjuksköterskor

Förord

En högkvalitativ vård är grunden i ett välfärdssamhälle och en välfungerande utbildning av hög kvalitet är avgörande för utvecklingen av vård och hälsa. Med snabb kunskapsutveckling och många ömsesidiga beroendeförhållanden utgör hälso- och sjukvården ett av samhällets mest komplexa system. Inom ramen för denna komplexitet är det av central vikt att hela tiden kunna integrera ny kunskap och nya teknologier.

Utvecklingen inom bild- och funktionsmedicin har under de senaste åren varit svindlande. Det krävs kunskap, kompetens och utbildning för att hålla sig uppdaterad inom professionen och utveckla både yrkesrollen och möta nya arbetsuppgifter. Trots detta saknas en reglerad specialistutbildning för röntgensjuksköterskor i Sverige idag.

Med denna idé bjuder Vårdförbundet och Svensk förening för röntgensjuksköterskor, SFR, in till samtal om hur en reglerad specialistutbildning för röntgensjuksköterskor kan utformas och hur utbildningen kan ske inom ramen för en anställning. Det handlar om att utforma en utbildning som möter de behov som finns i samhället och säkrar försörjningen av specialister. Det bidrar i sin tur till en vård av hög kvalitet samt ny forskning och utveckling av röntgensjuksköterskans huvudområde radiografi.

Specialistutbildade röntgensjuksköterskor behövs

Vården en kunskapsintensiv bransch

Vårdens snabba utveckling under de tre senaste årtiondena har lett till en allt större efterfrågan på specialistutbildad vårdpersonal. Utvecklingen inom bild- och funktionsmedicin har varit svindlande och den fortgår. Det handlar om teknisk- och metodologisk utveckling och personcentrerad vård.

En kunskapsbaserad vård kräver specialistutbildade röntgensjuksköterskor. Röntgensjuksköterskan ansvarar för omvårdnaden om patienten och den medicintekniska utrustningen inklusive säkerhetsaspekterna vid radiografiska undersökningar. En mycket viktig del för säker vård för patienten är optimeringen av stråldosen.

De bildskapande teknikerna datortomografi, magnetisk resonanstomografi och ultraljud har utvecklats mycket snabbt. Även konventionell slåröntgen har revolutionerats i och med övergången från analog till digital teknik. Den ökade användningen av digital teknik har inneburit en ökning av bildproduktionen, något som är särskilt märkbart vid datortomografier. Det ställer allt större krav på kunskap och medvetenhet för att minimera stråldosen för patienten. Över hela världen betonas vikten av stråldosoptimering. Här har röntgensjuksköterskan en självklar roll.

Radiografi är ett tvärvetenskapligt kunskapsområde som hämtar kunskaper främst från omvårdnad, bild- och funktionsmedicin, strålningsfysik samt medicin.

Interventionell radiologi ersätter kirurgi

Utvecklingen ställer krav på nya kunskaper. Nya arbetsuppgifter ska utföras.

Ett område som växer snabbt är interventionell radiologi som vid vissa undersökningar och behandlingar ersätter kirurgi. Interventionell radiologi är en specialiserad form av radiologi där man utför medicinska ingrepp med hjälp av samtidig röntgen- eller ultraljudsundersökning. Idag kan till exempel många gånger blodproppar behandlas med denna metod.

Medicinskt ultraljud utvecklas snabbt

Även inom medicinskt ultraljud går utvecklingen snabbt. Det har blivit allt vanligare att ultraljudsundersökningar ersätter röntgenundersökningar. Flera röntgensjuksköterskor har vidareutbildat sig inom medicinskt ultraljud/sonografi och därefter fått en tydlig specialisering i sin yrkesroll. De utför undersökningar, granskningar och skriver utlåtanden. Det förekommer också att röntgensjuksköterskan självständigt granskar och bedömer mammografiundersökningar.

I Danmark har radiografen (röntgensjuksköterskan) till exempel fått stor betydelse också inom området granskning av skelett i samband med trauma. Här har radiografen ett helhetsansvar för undersökning och granskning av bilderna. Utvärderingar har visat att kvaliteten har höjts och att väntetiden för patienten har kortats sedan radiografen fått helhetsansvaret.

Personcentrerad vård och individuell medicin växer fram

Vården anpassas idag alltmer utifrån varje patients individuella behov och allt fler talar om en framtida vård som personcentrerad. Med ett personcentrerat arbetssätt görs patienten till en partner i vården. Utgångspunkten är hela personen och fokus ska vara att stärka de resurser som varje person har för att uppnå en så god hälsa som möjligt.

Parallellt med utvecklingen mot en personcentrerad vård växer fältet individuell medicin fram. Med individuell medicin anpassas vården än mer till behoven hos varje enskild vårdtagare, till varje persons biologiska profil.

Individuell medicin förväntas komma med lösningar för att skräddarsy olika behandlingar och läkemedel efter hur de passar för personen. Röntgenverksamheten kommer att få betydelse här genom att avbilda och mäta effekten av en behandling.

Säkra kompetensförsörjningen

Vården behöver rekrytera 225 000 nya medarbetare till år 2023. Det finns cirka 3500 förvärvsarbetande röntgensjuksköterskor. Cirka 59 procent av dem är mellan 40 och 60 år. Det kommer att finnas ett stort behov av att rekrytera röntgensjuksköterskor de kommande tio åren. Den främsta anledningen är att många röntgensjuksköterskor kommer att gå i pension under den här perioden. Även om fler har påbörjat utbildning till yrket de senaste åren kom

mer det inte att räcka för att täcka behoven.

I konkurrensen om den framtida arbetskraften är det viktigt att röntgensjuksköterskeyrket är attraktivt och att utvecklingsvägarna i yrket är tydliga. Det är också avgörande att villkoren för att specialistutbilda sig är bra. Den specialistutbildade röntgensjuksköterskan är central för att möta den framtida vården.

Specialistutbildning för röntgensjuksköterskor

Reglerad specialistutbildning

Öppenhet för framtida utmaningar

Röntgensjuksköterskeutbildningen behöver i högre grad ses som en sammanhängande process från röntgensjuksköterskeexamen och legitimation till specialistexamen som röntgensjuksköterska och ett fortsatt livslångt lärande.

Genom att skapa incitament för röntgensjuksköterskor att specialistutbilda sig möjliggör vi en fortsatt utveckling av yrket och tryggar kunskapsutvecklingen i vården.

Reglerad universitetsutbildning på avancerad nivå

Specialistutbildningen för röntgensjuksköterskor ska regleras i högskoleförordningen som en yrkesexamen och ges av universitet/högskola på avancerad nivå. Med en reglering visar samhället på betydelsen av specialistkompetens för röntgensjuksköterskor och tar ett långsiktigt ansvar för försörjningen av specialister. Med reglerade examensmål garanteras samhällets insyn och kvalitetskontroll.

Det stärker röntgensjuksköterskans vetenskapliga förhållningssätt, och ger ökad kunskap för att möta behoven inom specialiteten samt ger behörighet till forskarutbildning.

Huvudområdet radiografi med öppen inriktning

Vi föreslår en öppen inriktning med reglering i högskoleförordningen. Det möjliggör en utveckling där framtida specialistutbildningars inriktning och längd kan anpassas för att bättre svara upp mot framtidens vård.

Utbildningens huvudområde är radiografi och en akademisk progress inom ämnet måste garanteras genom hela utbildningen och examineras. Detta är avgörande för en god vård och en god ämnesutveckling.

Skyddad specialistbeteckning

Examen från specialistutbildning för röntgensjuksköterska ska leda till en skyddad specialistbeteckning reglerad i Patientsäkerhetslagen.

Studenten vet vilken status utbildningen har

Med en reglerad utbildning garanteras både kvaliteten och långsiktigheten för utbildningen. Dess status garanteras genom de nationellt reglerade målen och kraven för examination.

Akademisk specialisttjänstgöring

Utbildningsanställning

Vi föreslår att utbildningsanställningar inrättas för röntgensjuksköterskor som läser specialistutbildning och att dessa regleras i kollektivavtalen för sektorn.

För röntgensjuksköterskan som läser sin specialistutbildning ger ett system med utbildningsanställningar förutsägbarhet och bättre villkor under studietiden.

För huvudmän och vårdgivare innebär systemet med utbildningsanställningar att det blir lättare att rekrytera till yrket och att kompetensbehov för vården idag och i framtiden säkras.

Vårdgivaren och studenten kommer på gängse sätt överens om ett anställningsavtal. Under studietiden har studenten lön och garanteras goda anställningsvillkor enligt kollektivavtal. Genom utbildningsanställningen kommer det verksamhetsintegrerade lärandet i fokus. Det gagnar verksamheten, vården, röntgensjuksköterskans professionella utveckling, det interprofessionella teamarbetet, radiografins utveckling och på sikt den kliniska ämnesforskningen.

Med vår idé blir det fritt för en röntgensjuksköterska att söka en utbildningsanställning inom en annan specialitet än den hon/han verkar inom. Det ökar rörligheten och stimulerar rekrytering till bristområden.

Idén möjliggör också att röntgensjuksköterskor som inte har en anställning kan söka en utbildningsanställning och utbilda sig till specialist.

Antagning till utbildningen

Högskolan/universitetet ansvarar för ansökningsrutiner, villkor för antagning, behörighet och urval till utbildningen.

Verksamhetsintegrerat lärande

Utbildningen bör utformas så att en stor del förläggs till verksamheten, så kallat verksamhetsintegrerat lärande. På så sätt uppnås en integrering av vetenskaplig teori och praktik genom hela utbildningen.

Handledning

Handledningens roll är central för ett bra verksamhetsintegrerat lärande och strukturerna kring detta behöver fortsätta att utvecklas. Det ska finnas lektorer kopplade till vårdverksamheterna och/eller specialistområden och huvudhandledare med magister/masterexamen samt handledarutbildning.

Examensarbete

Det självständiga arbete som studenten ska göra enligt examensordningen, ofta kallat examensarbete, ser vi med fördel kan integreras i det verksamhetsintegrerade lärandet och genomföras 2/3 in i utbildningen. På så sätt ges verksamheten möjlighet att ta till sig de nya kunskaper som examensarbetet belyser medan studenten fortfarande finns i verksamheten.

Examination

Ansvaret för innehåll, måluppfyllelse, akademisk progress samt examinationer för det verksamhetsintegrerade lärandet ska ligga på universitet/högskola. En mer systematisk handledning tillsammans med utvecklade bedömningsformulär för klinisk utbildning säkrar kvaliteten i specialistutbildningen.

Ett signum vi gärna lyfter fram är ”Öppna lärande former - Strama examinationsformer”.

Statlig reglering och styrning

Det behövs en statlig reglering av huvudmännens ansvar att tillhandahålla utbildningsanställningar. Detta bör ske genom lagstiftning.

Ökad samverkan

Idag finns brister i kommunikation och samverkan mellan vårdens verksamheter, akademi och samhälle. För att underlätta kommunikationen mellan olika intressenter, öka interaktionen mellan vård, utbildning och forskning samt ge förutsättning för en planering av utbildnings-

anställningar bör regionala samverkansorgan inrättas.

Regionala samverkansorgan bör bestå av representanter från de regionala aktörerna inom vård, lärosäten, pro-

fession och studenter. De regionala samverkansorganens uppgift blir att göra årliga bedömningar av behov av antal utbildningsanställningar för regionen.

www.vardforbundet.se/rontgen/specialistutbildning

Referenser

Centrum för personcentrerad vård, www.gpcc.se

Högskoleförordningen (1993:100)

Patientsäkerhetslag (2010:659)

SKL (2014). Så möter vi rekryteringsutmaningarna i vården och omsorgen.

Statistiska centralbyrån (2012). Trender och prognoser 2011, befolkningen, utbildningen, arbetsmarknaden med sikte på år 2030.

Socialdepartementet (2010). Den ljusnande framtid är vård, delresultat, LEV- projektet.

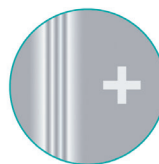
Brealey S, King DG, Hahn S, et al. The costs and effects of introducing selectively trained radiographers to an A&E reporting service: a retrospective controlled before and after study. *Br. J. Radiol.* 2005;78(930):499-505. doi:10.1259/bjr/51196310.

Stephenson P, Hannah A, Jones H, et al. An evidence based protocol for peer review of radiographer musculoskeletal plain film reporting. *Radiography* 2012;18(3):172-178. doi:10.1016/j.radi.2012.03.004.

Sjöberg AK. Röntgensjuksköterskans professionsutveckling - vidareutbildning och primär bildgranskning. 2014. Examensarbete för magister i radiografi. Institutionen för vårdvetenskap och hälsa, Sahlgrenska Akademin

www.vardforbundet.se

Svensk förening för
RÖNTGENSJUKSKÖTERSKOR

www.swedrad.se